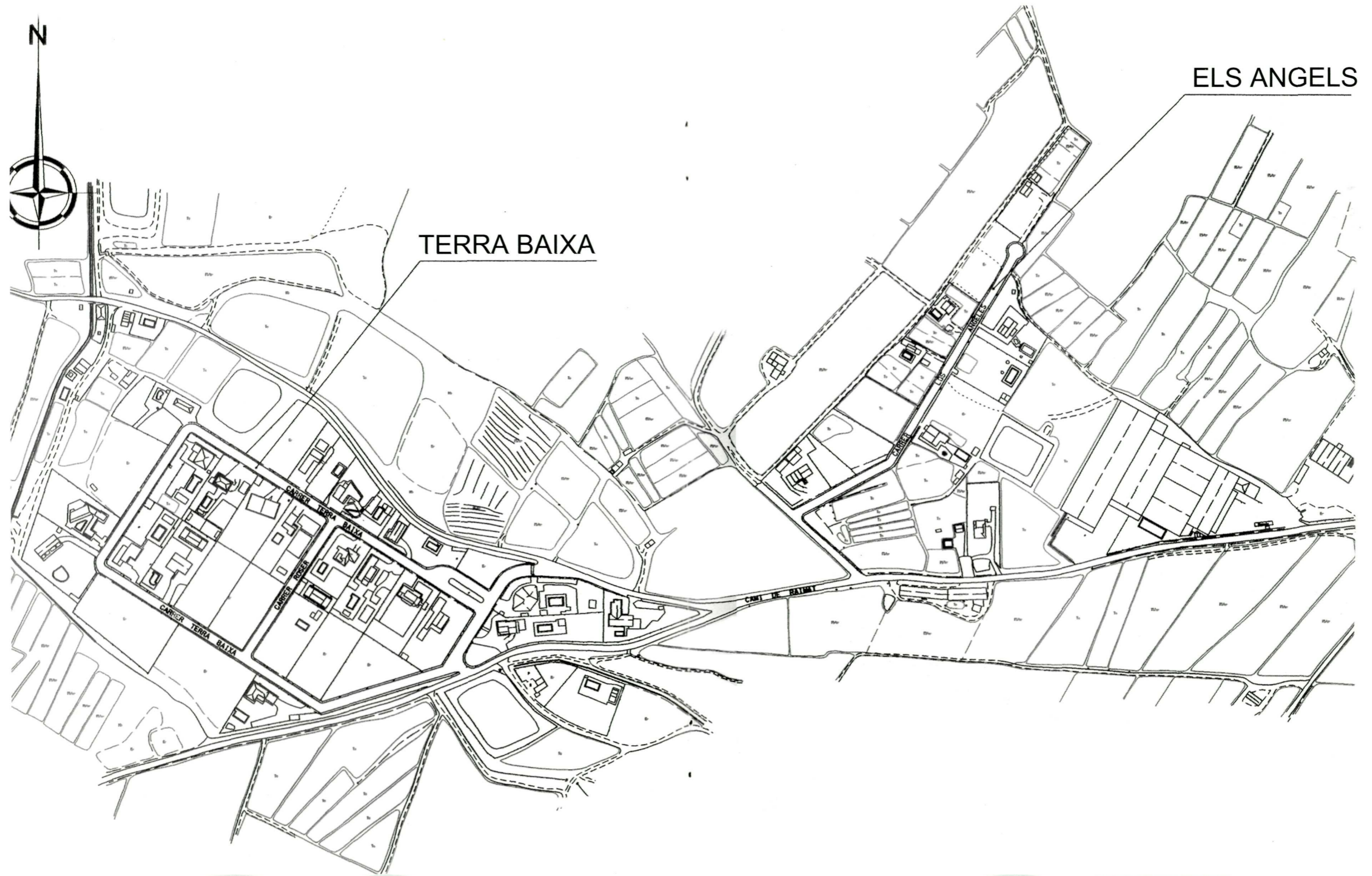

Urbanitzacions d'Alpicat

Els padrins tenen la paraula

Els noms de casa: radiografia d'una comunitat

Enfrontar-se a un tema com aquest pot resultar, en certa manera, delicat. Per un costat, és difícil demostrar l'interès que, més enllà de la curiositat (de vegades morbosa), pot arribar a tenir l'anàlisi dels sobrenoms. D'altra banda, tenint en compte la difusió de la publicació on apareix aquest paper, cal anar amb peus de plom a l'hora d'esmentar segons quins noms de casa (formats sovint a partir d'un malnom) si no es vol ferir la susceptibilitat d'aquells que veuran plasmat per escrit l'apel·latiu que, malgrat tenir molts cops una vitalitat oral absoluta dins la comunitat, sempre han rebutjat públicament. Aviso per endavant, doncs, que l'objectiu d'aquest article, tot i respondre a un tarannà més o menys informal per fer-lo fins a un cert punt digerible, és bàsicament científic. Presentaré llistes de noms de casa sempre considerant-los com a lèxic (viu o mort) de la nostra parla. No pretenc, per tant, incentivar o censurar l'ús d'aquestes paraules que, en alguns casos, apareixen documentades fa més de cent anys, sinó senzillament observar-ne alguns aspectes interessants des del punt de vista lingüístic o, de vegades, antropològic, i, per què no, deixar constància escrita de la seva existència.

Caldria començar, en primer lloc, per definir l'abast del que entenem per nom de casa. Aquests són mots que serveixen per anomenar una persona (per tant són antropònims), però també, de retruc, s'utilitzen per indicar un lloc, una casa determinada del poble (i per tant són topònims). L'origen dels noms de casa va estretament lligat al dels renoms i malnoms (així de *Barberet*, renom que designava un únic individu, en surt *cal Barberet*, que fa referència a tota una família i també a casa seva; del *Baró*, *cal Baró*; de la *Dela*, *ca la Dela*, etc.). Tots plegats (renoms, malnoms i noms de casa) formen el grup dels sobrenoms, és a dir, noms que es diferencien dels que figuren al

carnet d'identitat per una sèrie de característiques: no gaudeixen de reconeixement oficial o legal, tenen vigència bàsicament en la llengua col·loquial, mai no es posen per escrit, el seu ús no és públic sinó restringit a un grup (colla d'amics, poble...), busquen l'expressivitat (sovint a partir d'un to irònic o despectiu)... En definitiva, els sobrenoms dels quals procedeixen els noms de casa van més enllà d'acomplir la funció simple i asèptica d'anomenar algú; el seu principal objectiu, de fet, és il·lustrar i expressar els sentiments

atribuïts a famílies catalanoparlants. Vegem-ne una llista dividida en dos grups:

-Procedeixen de noms de persona: *ca l'Abelardo*, *ca l'Amado*, *ca l'Amigo*, *ca l'Amparito*, *ca l'Arturo*, *ca la Beatris*, *cal Bruno*, *cal Cándido*, *cal Cebollero*, *cal Constantino*, *ca la Consuelo*, *cal Delfín*, *cal Dionísio*, *cal Doro*, *cal Fausto*, *cal Federico*, *cal Fermín*, *cal Fonso*, *cal Júlio*, *cal Juanet*, *cal Merquildo*, *ca la Merquilda del Roc*, *cal Mingo*, *cal Mingot*, *cal Paulico*, *cal Pedro*, *cal Román*, *cal*

Vista de Cal Fuster o Cal Taüttaire des de la plaça de l'església

d'una comunitat envers un dels seus membres. L'estudi de les denominacions extralegals d'una comunitat, per aquest motiu, pot donar com a resultat el retrat col·lectiu d'un poble, de la seva manera de ser, el seu bon humor i la seva perversitat. Allò que distingeix especialment els noms de casa de la resta de sobrenoms és el fet que no designen una sola persona sinó un col·lectiu familiar, i també la seva forma, ja que van precedits de la partícula *ca* ("casa de").

Dit això, endinsem-nos en l'observació d'algunes característiques que criden l'atenció en els noms de casa alpicatins.

Influència del castellà

N'hi ha molts, per exemple, que apareixen castellanitzats. El que pot sorprendre, però, és que la gran majoria d'aquests noms són

Simón, *cal Teo*, *cal Xanxo*.

-Altres noms de casa castellanitzats: *cal Cacauero*, *ca la Comadrona*, *cal Gallo*, *ca l'Havanero*, *cal Manyana*, *cal Paja*, *cal Pollo*, *cal Primero*, *cal Retajero*, *cal Sereno*, *cal Valiente*, *cal Xino*, *cal Xoricero*.

Alguns dels que hi ha en el primer grup, de fet, corresponen al cognom (de vegades encara viu) de la família a qui s'atribueix el nom de casa (és el cas de *ca l'Amigo*, o de *cal Cebollero*). La majoria dels que hem agrupat aquí, però, són noms de pila castellans (*Abelardo*, *Cándido*, *Constantino*, *Dionísio*, *Simón*, *Pedro*...) que encara avui resulten habituals, amb aquesta forma, al nostre poble entre els menys joves. L'explicació d'aquesta presència és sociolingüística. Com tots sabem, el castellà va ser, durant molts

decennis, la llengua pròpia de l'escriptura i dels usos formals en aquest territori i els noms, per tant, eren inscrits en els registres en aquest idioma. Per això, quan no es tractava dels noms potser més freqüents (com Joan i Josep), aquests es conservaven en la llengua socialment prestigiosa (el castellà) i molts cops, com en els casos que estem veient, passaven a més a més a esdevenir noms de casa.

S'observen, tanmateix, alguns fenòmens curiosos originats per l'adaptació d'aquests mots a una comunitat de parlants pràcticament monolingües en català, com ara: la catalanització fonètica de molts d'ells (és el cas de *cal Pedro*, que es pronuncia unànimement amb /è/ oberta; o la forma *Beatris*, de Beatriz, amb canvi d'accent i /s/ sorda final per evitar el so interdental inexistent en català); la reducció per afèresi (suprimint les primeres síl·labes), pròpia del català (*Mingo*, per *Domingo*; *Doro*, per *Teodoro*; *Teo*, per *Mateo*; *Fonso*, per *Alfonso*); o altres deformacions (com la de *Xanxo*, que possiblement és una

variant de Sancho).

A l'hora de fer els diminutius, és interessant de veure com, malgrat l'origen castellà del nom, la solució per formar el derivat pot ser diversa. Ens trobem tant amb formes castellanques (*cal Paulico*) com catalanes (*cal Mingot*, *cal Juanet*).

Les formes *Meriquildo* i *Meriquilda* mereixen un comentari a part. Es tracta d'una variació del prenom castellà *Ermenegildo/a* i ha sofert, en la seva adaptació, tres canvis importants: en primer lloc s'ha reduït el nom per afèresi (i ha desaparegut la primera síl·laba); en segon lloc s'ha adequat el so fricatiu velar castellà de la "g", inexistent en català, al de la "qu", que és un so que s'hi assembla (cosa que no passa amb la "j" de *cal Paja*, ni en la de *cal Juanet*); i en tercer lloc s'ha assimilat la segona "e" (que ha passat a "i") i s'ha dissimilat la "n" (que ha passat a "r") per facilitar la pronunciació.

Pel que fa al segon grup de noms de casa castellanitzats, cal dir que n'hi ha algun que, tot i procedir d'un mot d'origen castellà, s'accepta

com a normatiu en la nostra llengua (és el cas de *cal Sereno*). Altres procedeixen de castellanismes arrelats en el dialecte nordoccidental (*cal Xino*, *ca la Comadrona*, mots que en català estàndard serien "xinès" i "llevadora", completament desconeguts en l'oral col·loquial de la majoria de parlants alpicatins). N'hi ha un grup important on la castellanització radica únicament en el sufix "-ero" (*cal Cacauro*, *ca l'Havenero*, *cal Xoricero*), ja que procedeixen de noms d'ús corrent en català: cacau, Havana i xoriço.

Els que queden, l'origen dels quals no respon a cap explicació lingüística (*cal Gallo*, *cal Manyana*, *cal Paja*, *cal Pollo*, *cal Primero*, *cal Retajero*, *cal Valiente*), segurament s'han generat a partir d'algun fet episòdic o anecdòtic.

Llorenç Capdevila Roure
(de *Cal Fuster...i de Cal Taüttaire*)

La vacunació de la ràbia

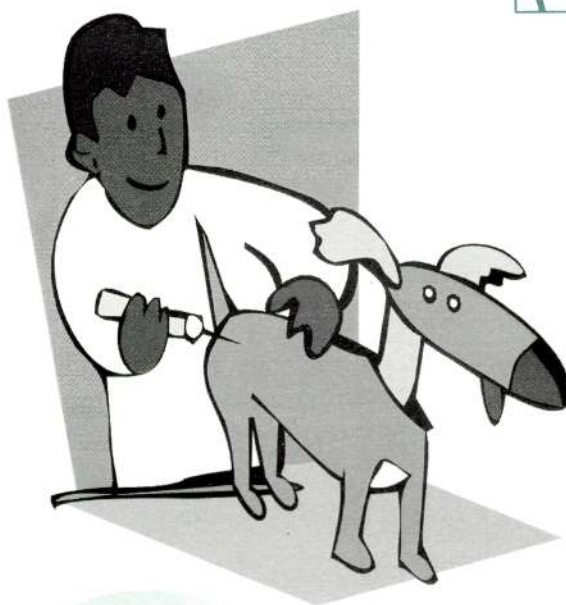
És obligatòria la vacunació de la ràbia?

La més coneguda de totes les vacunes dels animals de companyia és la de la ràbia, tot i que al nostre país es donin molt pocs casos d'aquesta malaltia. Cal recordar que Espanya, Portugal, el Regne Unit, Malta i Xipre són els únics països lliures de ràbia. La situació al nostre país podria revertir-se en qualsevol moment degut a què en els països veïns i en especial al Marroc la malaltia és present. El passat any dues persones, una a Múrcia i l'altra a Sevilla, van ser atacades per muricecs rabiosos.

Per altra part, les assegurances de responsabilitat civil dels gossos només són vàlides a la majoria de companyies assegurades si els animals estan degudament vacunats de ràbia i identificats per microxip. També a la persona que és mossegada per un gos o un gat li interessaria conèixer l'estat

sanitari de l'animal mossegador.

Actualment, i en contra dels criteris de l'OMS, hi ha comunitats autonòmiques on la vacunació s'ha deixat de fer anualment. A Catalunya, un conseller d'Agricultura va dir, davant el nostre Parlament, que la vacunació antirràbica dels gossos no era obligatòria però no ho va confirmar per escrit, de manera que encara està vigent el Reglament d'Epizooties dels anys cinquanta, on està molt clara aquesta obligatorietat. Per acabar, només comentar que la vacuna de la ràbia als gats és opcional, tot i que en cas de què arribés una epidèmia també s'haurien de vacunar.

Alexandre Corbella
Veterinari de V3 Equip Veterinari

